

Розлучення по-єврейски. Відмовники, в'язниці і zoom

«Розлучення», худ. М. Ринецький, 1930

Картини хаосу під час американської евакуації з Кабула спричинили багато критики у світових ЗМІ. І на те є причина. Хоча знаючі люди кажуть, що евакуація проводилася в десять разів краще, ніж велася війна довгі 20 років. Нещодавно єврейські ЗМІ облетіла історія останнього єврея Афганістану — 62-річного Звулуна Сімантова. Він чверть століття відмовлявся їхати з Кабула, аби не залишити без нагляду місцеву синагогу. Ми вже [писали](#) про історію ворожнечі двох останніх євреїв Кабула, які не поступалися одне одному контролем над історичною будівлею.

Однак кілька тижнів тому Сімантов повідомив про плани емігрувати в США. «Я люблю все у Нью-Йорку, мене там вражає абсолютно все», — заявив він New York Post, поділившись заповітною мрією випити віскі Johnnie Walker Blue Label (\$ 225 за пляшку). Отримання Звулуном американської візи лобіює лідер сенатської більшості, всесильний Чак Шумер.

Що ж змінило плани останнього єврея Афганістану? Справа в тому, що коли афганськими біженцями ніхто особливо не цікавився, виїхати він міг тільки в Ізраїль, де з 1990-х років живе його дружина. 20 років відмовлявся Звулун давати дружині розлучення, але, репатрійований, постав би перед рабинським судом, що не входило в його плани. Втім, згідно з Галахою, розлучення може ініціювати лише чоловік, і деякі роками доводять своїх дружин, позбавляючи їх можливості почати нове життя.

Звулун Сімантов

«Колись габаї рабинських судів ловили таких відмовників, приводили до суду, де вкладали на стіл і били палицею по п'ятах, поки не підпише розлучний лист — гет, — розповідав мені на початку 1990-х рав Кляйн — секретар рабинського суду Беер-Шеви. — А тепер у рабинського суду немає такої можливості, і чоловіки можуть знущатися над жінками». Дійсно, Османська імперія часто віддавала відправлення правосуддя на відкуп громадським інституціям. Чиновники Порти навіть не надто витрачалися на кримінальну поліцію, вважаючи, що закони кровної помсти та інші вікові звичаї забезпечать лад на місцях.

Маленький єврей із соромливою посмішкою рав Кляйн у свій час був знаменитістю в ізраїльських ЗМІ. Його називали визволителем агунот (солом'яних вдів, які з різних галахічних причин не можуть повторно вийти заміж). Преса любила його історії про пошуки зниклих чоловіків у джунглях Латинської Америки, у сибірських та американських в'язницях, і розповіді про те, як він переконував їх дати розлучення дружинам, які нудяться в Ізраїлі.

«Розлучення», худ. Юдель Пен

Несподівано рав раптово зник. До Ме Тоо ще було далеко, але з'ясувалося, що він сексуально домагався і гвалтував нещасних жінок. Кінець кар'єрі «визволителя агунот» поклала справа горянської єврейки, чоловік якої — кримінальний авторитет — відсиджував довгий термін у російській в'язниці. Рав Кляйн не зрозумівши, з ким зв'язався, накликав на себе гнів впливового клану, і був вимушений терміново сховатися, ймовірно, у Бразилії.

У 1990-х роках ізраїльські законодавці розширили повноваження рабинських судів. По п'ятах сьогодні нікого не б'ють, але рабинські судді — даяни — отримали можливість закривати виїзд з Ізраїлю й садити відмовників у в'язницю, поки ті не дадуть розлучення. Дехто обрав «кутузку». У 2019-му після 17 років ув'язнення вийшов на свободу найвідоміший ізраїльський відмовник Меїр Городецький. Повідомлялося, що дружина попросила суд звільнити колишнього чоловіка, отримавши розлучення в приватному рабинаті.

Моті Кахана

Моше Маргареттен. Фото: Chabad.org

Упертюх Сімантов, врешті-решт, також дав дружині гет. Причому, зробив це дуже сучасно, через zoom зі стамбульським рабином Менді Шитріком і бізнесменом Моті Кахана, що допомагали Звулуну вибратися з Афганістану (за сприяння відомого американського ультраортодоксального діяча Моше Маргареттена).

«Я впевнений, що з цього приводу будуть суперечки, ми ж євреї. Але ми живемо у XXI столітті, і zoom існує», — повідомив Моті Кахана у Твіттері, зазначивши, що зробив на Йом Кіпур добру справу, організувавши розлучення у zoom.

Гет через zoom — далеко не єдиний привід для юдейських суперечок. Сьогодні у єврейських ЗМІ знову активно обговорюється питання про єврейське походження пуштунів — найбільшого народу Афганістану. Для мене ця тема не є новиною. У 1980-х я мав відношення до проєкту викупу радянських військовополонених із подальшим переправленням їх на Захід. В операції брали участь «Лікарі без кордонів», американська журналістка Людмила Торн і кілька видатних дисидентів, зокрема, Едуард Кузнецов, згодом головний редактор найбільшої ізраїльської російськомовної газети «Весті».

Тоді я вперше познайомився з групою людей, які займаються пошуком зниклих колін Ізраїлю під керівництвом депутата Кнесета, рабина Еліезера Вальдмана. Від них і почув про дивні для мусульман єврейські звичаї пуштунів. Цікавість до Афганістану в Ізраїлі тоді була величезною, уся країна слухала афганські репортажі військового журналіста Рона бен Ішая, який побував у таборі партизан-моджахедів.

Пуштунські діти

Мені теж якось у Європі вдалося поспілкуватися з одним моджахедом. Дізнавшись, що я ізраїльтянин, він повідомив, що Ізраїль — це добре, а Арафат — погано. Логіка була проста — усіх, хто проти росіян, співрозмовник вважав друзями. Гітлер був для нього теж хорошим, оскільки той воював зі СРСР. Часи були політкоректні, і я не став переконувати мого ймовірного одноплемінника.

Я не етнограф, аби міркувати про єврейське коріння пуштунів, але пошуки загублених колін давно стали релігійно-політичними проєктами, що не мають відношення до академічної науки. Їх добре описала Діна Рубіна в романі-коміксі «Синдикат». Ми з Рубіною були авторами журналу *Nota Bene*, коли вперше з'явилися розділи з роману. *Nota Bene* виходив під редакцією Едуарда Кузнецова та Рафаїла Нудельмана й був, на мою думку, найкращим товстим журналом в Ізраїлі. З того часу Діна Іллівна надіслала мені листа, де обурювалася деякими моїми статтями. Але я ціную її гострий художній погляд. В іншому своєму романі «Ось йде месія», де дія розгортається в ранні 1990-ті, коли ми ще не були особисто знайомі, вона зробила мене прототипом одного з другорядних персонажів.

Що ж до «єврейських звичаїв» пуштунів, то життя цих людей століттями регулювалася суворим кодексом Пуштунвалі, часів доісламської епохи. Як сказав мені видатний російський фахівець з Афганістану, для багатьох афганських жінок, які жили відповідно до Пуштунвалі та інших адатів, таліби з їхнім шаріатом — це справжнє звільнення.

Міхаель Дорфман, спеціально для «Хадашот»